

Mikrobiom és endokrinológia

Endokrinológiai és anyagcsere megbetegedések laboratóriumi
diagnosztikája
Kötelező szinten tartó tanfolyam, Budapest 2014. Január 13-17.

Kristóf Katalin
SE LMI
Klinikai Mikrobiológiai Diagnosztikai Laboratórium

Bevezetés

Humán mikrobiom

Mikrobák összesége, genetikai állománya, interakciója az emberi testen és testben

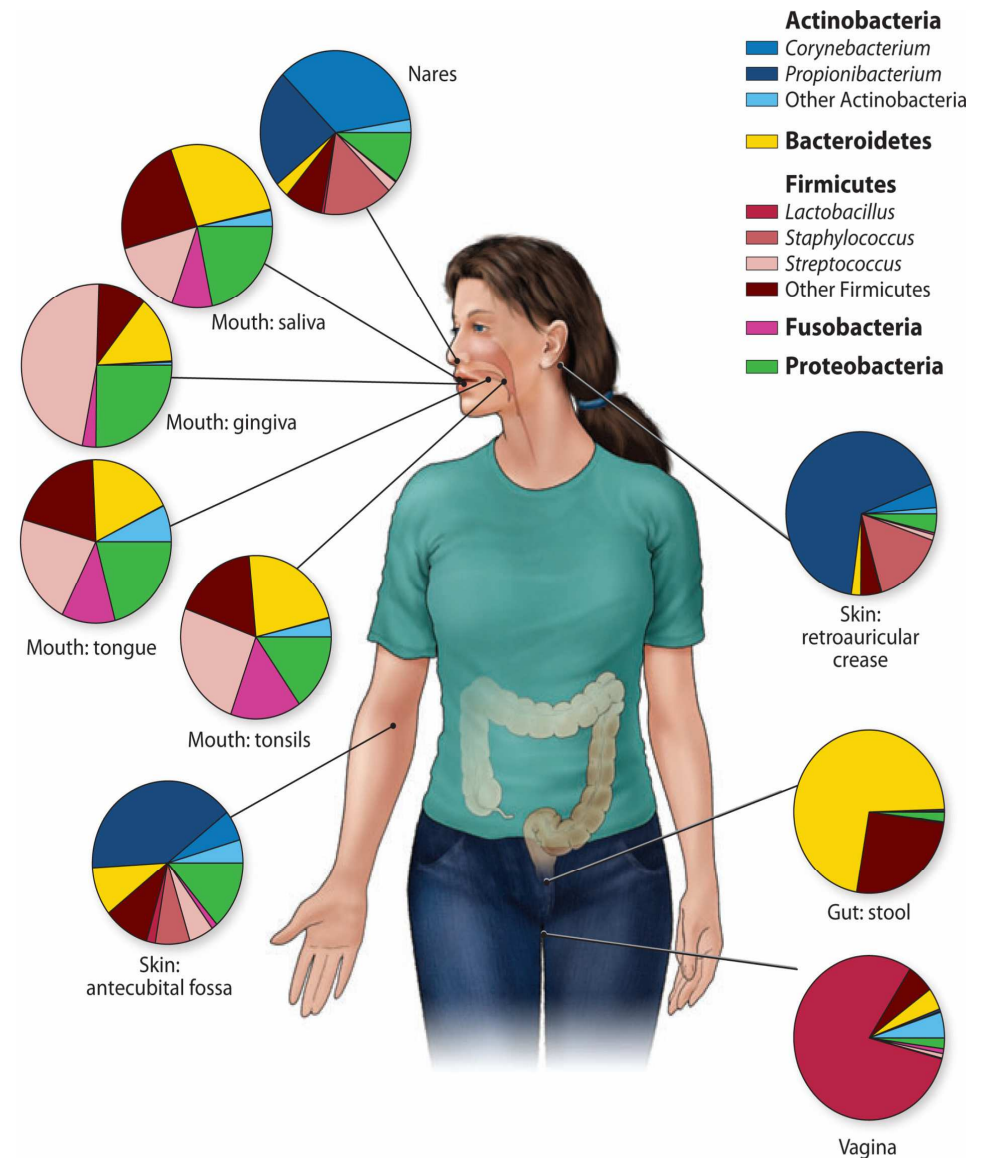
„Második genom”-unk?
emberek közötti különbség

∨

∨

emberen belüli különbség

Minden ember saját, jellemző mikroba konzorciummal rendelkezik, saját dinamikával (egymásra hatás, gén-cserélés)

Human Microbiome Project study
Annu Rev Genomics Hum Gene 2012

Taxonómia

(Bergey's 2004)

/főleg a 16S rRNA - analízis eredményein alapul)

Kingdom: Bacteria;

Phylum: Firmicutes;

Class: Bacilli;

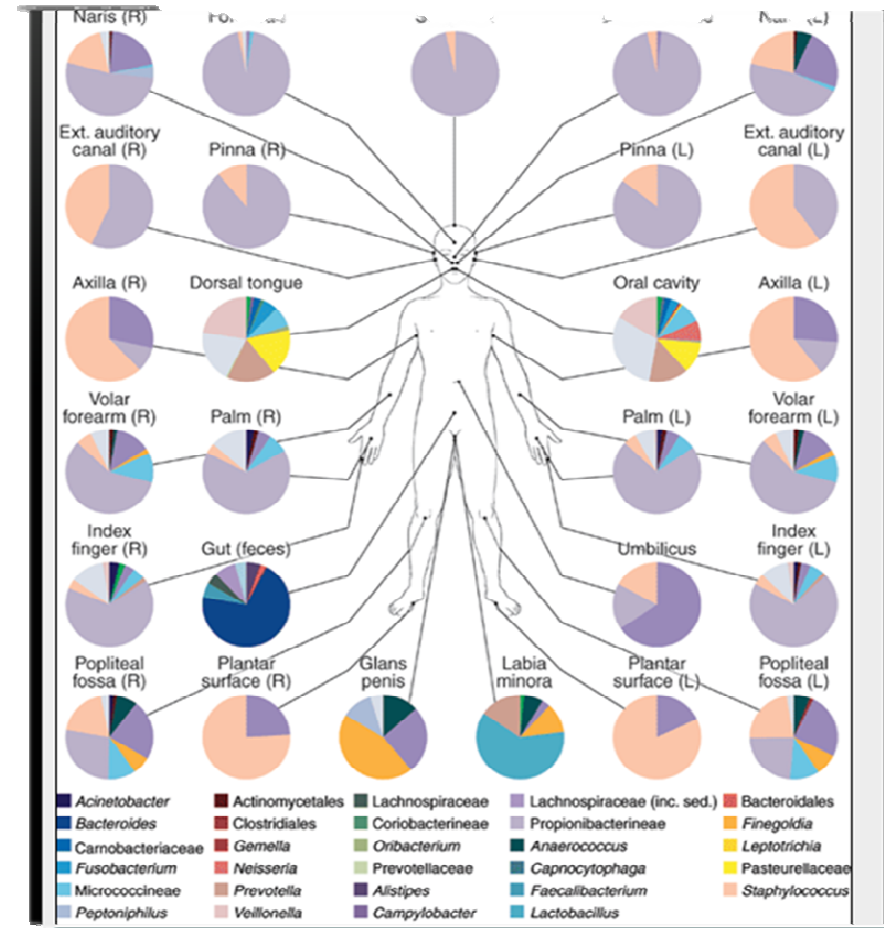
Order: Bacillales;

- **Family: Acyclobacillaceae (genus: Acyclobacillus);**
- **Family: Bacillaceae (genus: Bacillus, Geobacillus);**
  - **species: Bacillus anthracis**
- **Family: Paenibacillaceae (genus: Paenibacillus, Brevibacillus);**
- **Family: Planococcaceae (genus: Sporosarcina).**

Bevezetés

Joshua Lederberg – mikrobiota fogalma

- Van-e és mi a jelentősége a kommenzális, szimbióta és patogén mikróbák közösségének, akikkel közösen bírjuk a testünket
- Van-e speciális jelentőségük egészséges és beteg szervezetben

Harrisons Principles of Internal Medicine.18th ed. 2012]

Technikai fejlődés jelentősége

Tenyésztés, izolálás, azonosítás biokémiai próbákkal – 1800-as évek vége (Koch – athrax)

16 S rRNS szekvenálás – 1500 baktérium azonosítása

1987 – 11 bakteriális phyla

2012 Febr - > 2 M különböző szekvenciájú mikroba

- 35 phyla

- 10¹⁴ mikroba

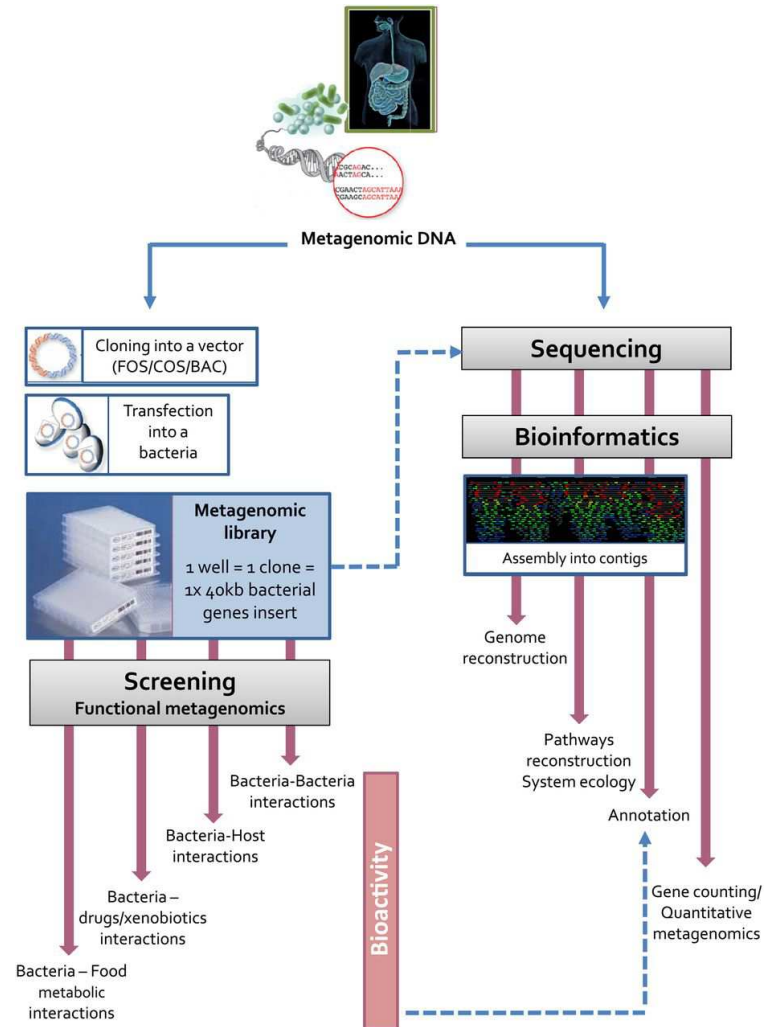
Szekvenálás technikájának fejlődése

3000 komplett bakteriális genom

Mikróbák 75 %-a NEM tenyésztethető (Small Subunit r RNA szekvenálással igazolható)

Mikróbák 75 %-a NEM
tenyésztethető

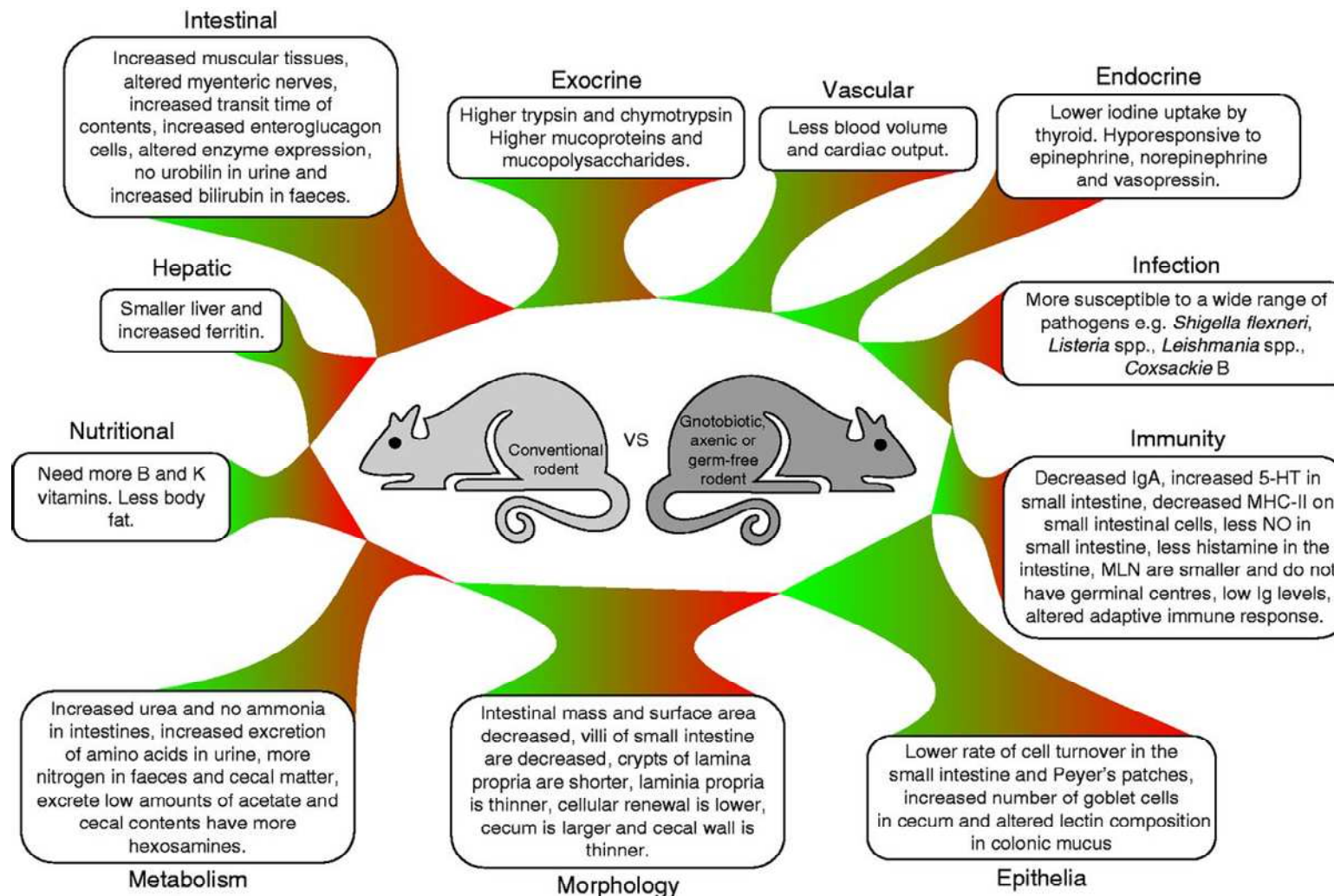
Mi a jelentőségük ?
– meta-omics „talán” választ
ad
+ transcriptom analysis
+ proteomic (génexpresszió)
és metabolomic (élő, működő
sejtekből származó termékek
vizsgálata) adatok

Lepage P et al. Gut 2013;

GUT

Állatkísérletek

Evans J M et al. J Endocrinol 2013;218:R37-R47.: Figure 1 Schematic representation of areas of the rodent system that are significantly impacted by the absence of a normal microbiome; all the changes are those that are measured/observed in the sterile animal (adapted from Smith K, McCoy KD & Macpherson AJ 2007 Use of axenic animals in studying the adaptation of mammals to their commensal intestinal microbiota.

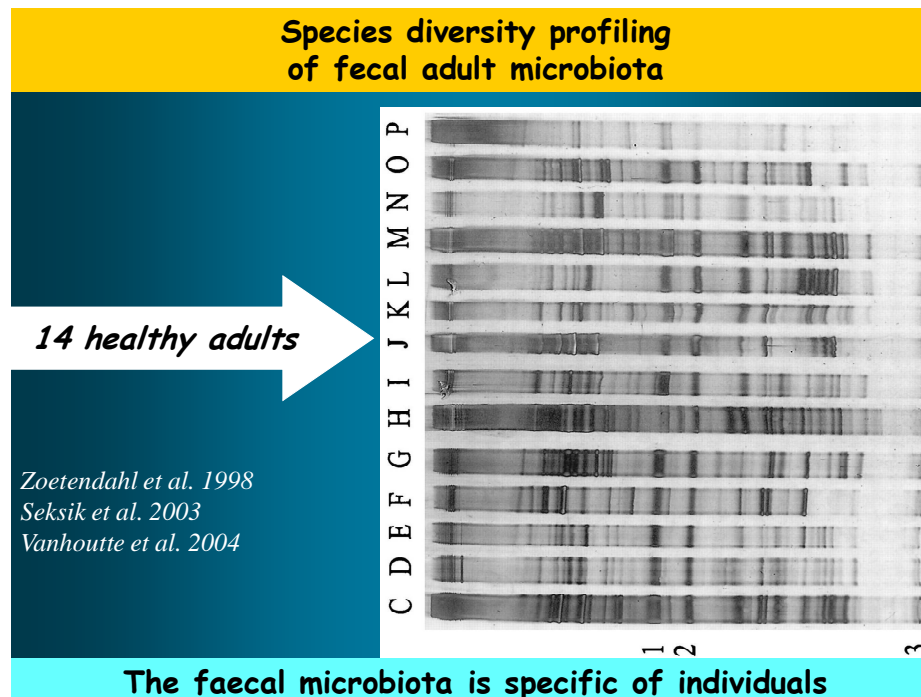

Bélflóra – „Új szerv” (2006 O’Hara)

- 10¹⁴ baktérium és archea (egysejtű prokaryota), vírusok, gombák, paraziták
- 10 X több, mint human sejt
  - 150 X hosszabb, mint a human genom

Normál bélflóra stabil, egyénre jellemző

Alacsony diverzitású a nagyobb filogenetikai egységekben, de faji szinten nagy diverzitás

Bélflóra

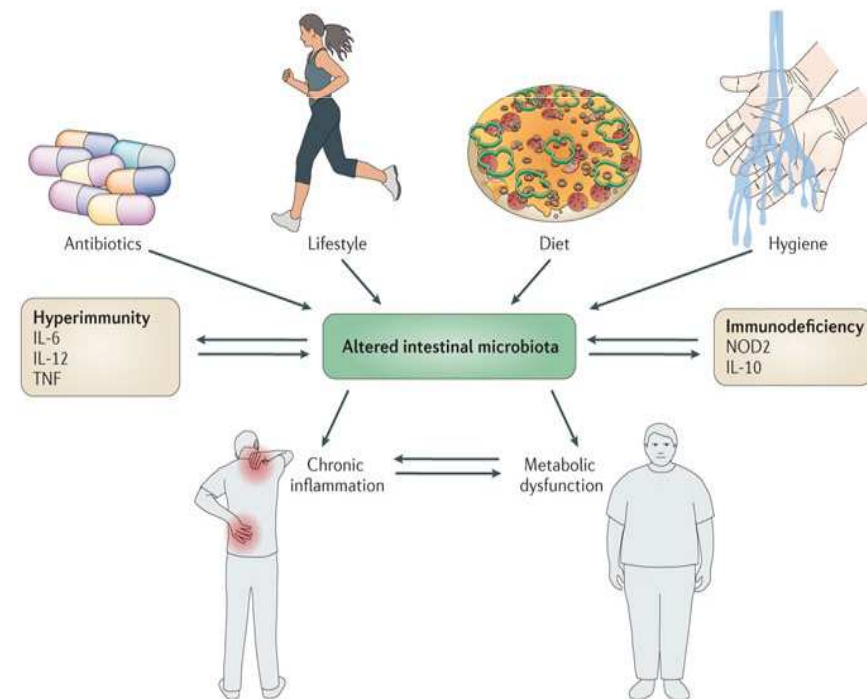
Szoros ko-evolúció feltételezhető a szervezet és mikrobiótája között

- születéskor steril lehet
- születés módja a kezdeti kolonizációt befolyásolja (hüvely, bőr, bélflóra)
- táplálás módja befolyásolja – ANTIBIOTIKUMOK!
- kb. két éves korra kialakul a „felnőtt” típus, mely stabil (?)

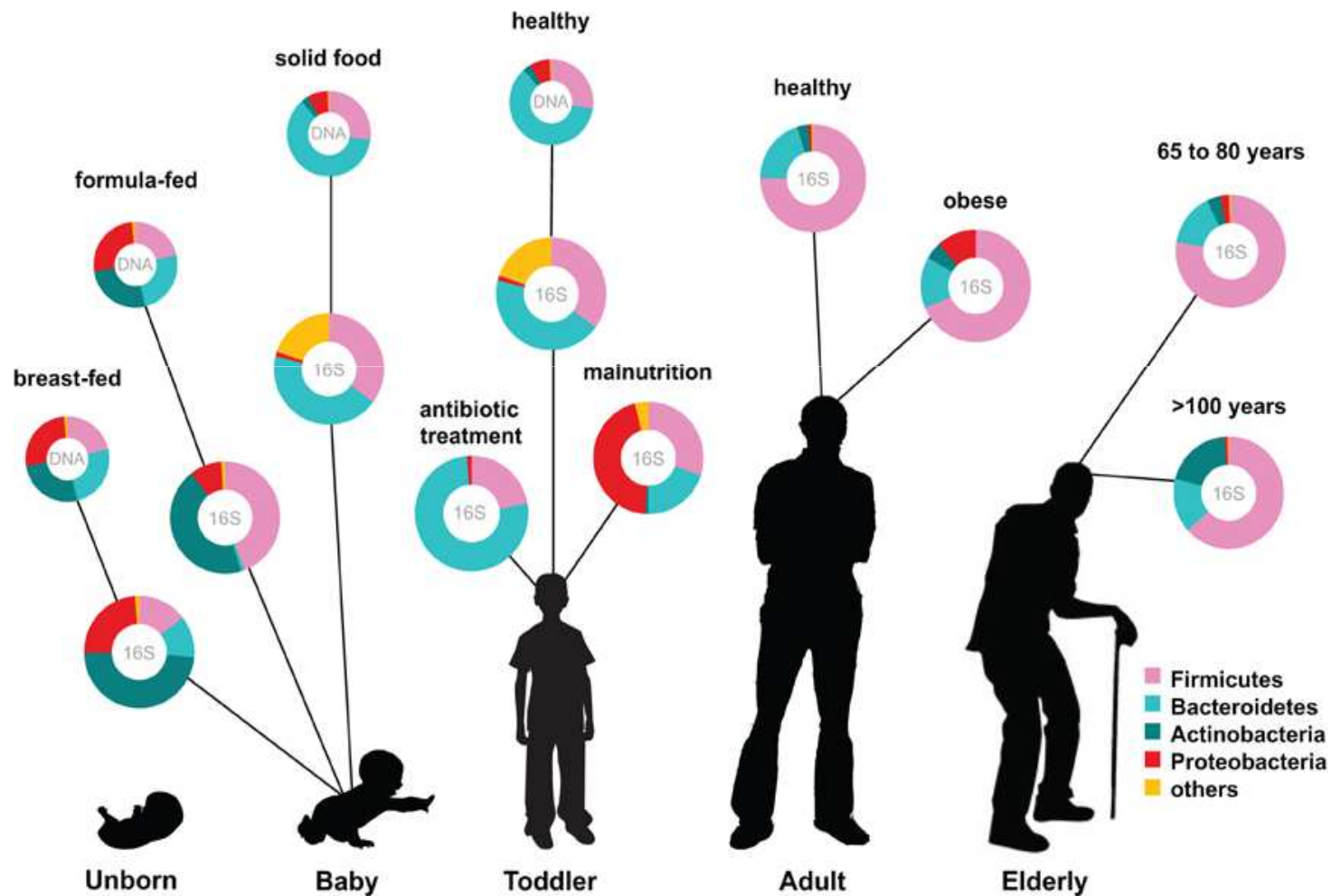
- később befolyásolhatja:
  - táplálás, diéta

(kevés szénhidrát; magas rosttartalom; „Western” étrend- magas zsír, cukortartalom; alacsony kalória; alkoholizmus; vegetárianizmus; magas zsírtartalom)

- testmozgás
- stressz
- életkor
- higiéné

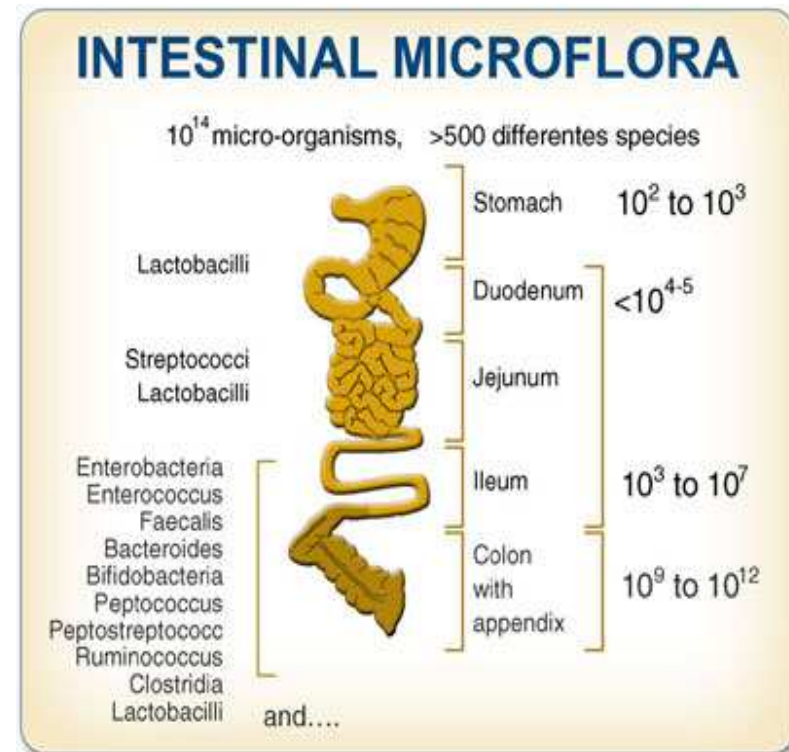
Bél mikrobiota változása életünk során

Vannak-e jellegzetes különbségek a bélcsatorna egyes szakaszai között?

- Kevés számú vizsgálat
- Kezdetén: 90 % Firmicutes (egyszerű cukrokat fermentál)
- Végén: 90 % Bacteroidetes (Gram-negatív, anaerob, szénhidrátot fermentáló enzim-termelők)

- 50 bakteriális phyla
- Főleg anaerobok
- Széklet száraztömegének 60 %-a

Eckburg, PB et al. Science 2005

Bélflóra

Mi hozza létre az egyedi emberre jellemző flórát?

- genotípus
- klinikai státusz
- diéta

3 jellemző un. Enterotípust feltételeznek (nem, kor, rassz, földrajzi hely független)

- Bacteroidetes
- Prevotella
- Ruminococcus

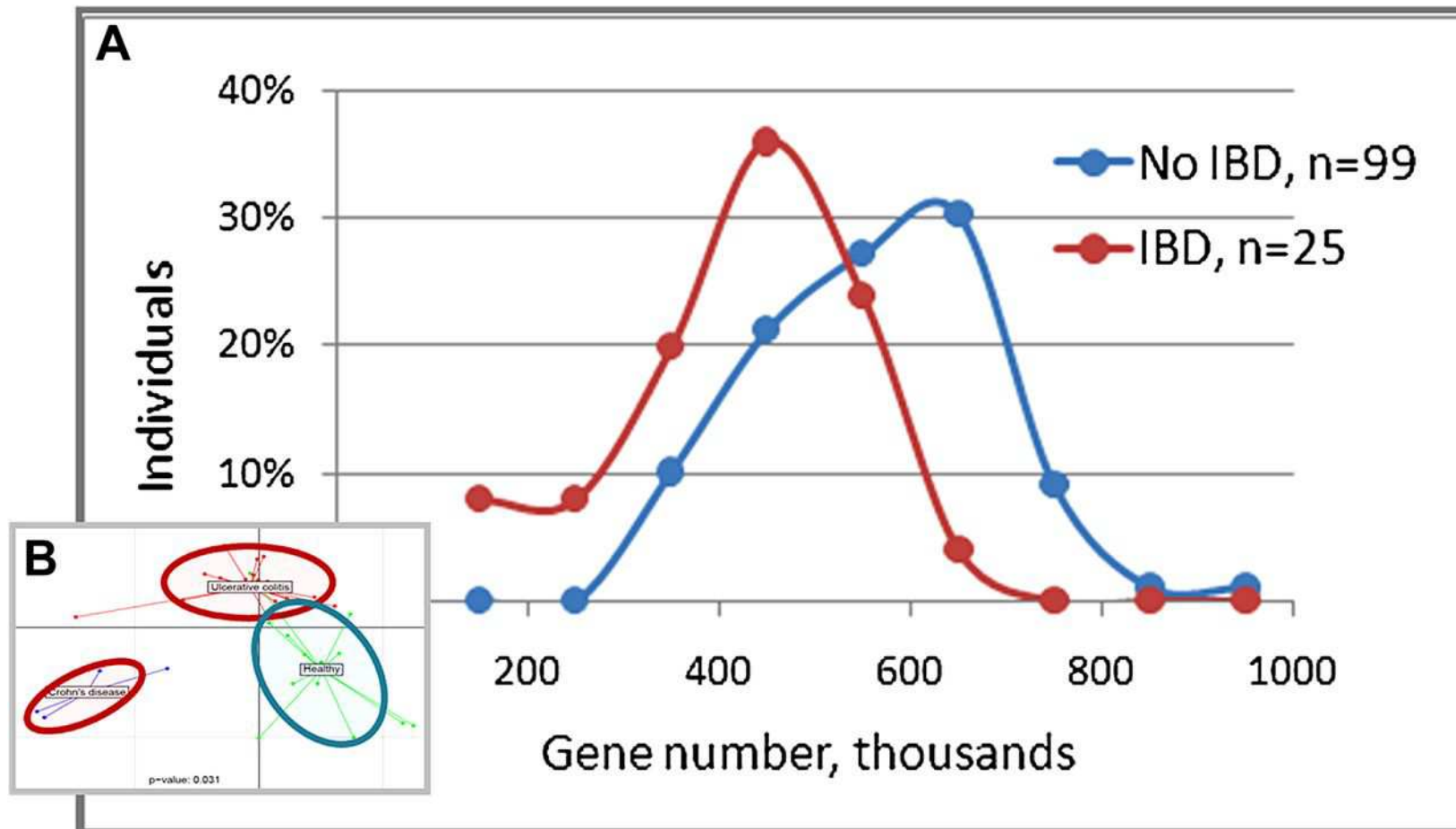
Enterotípusok szerepe/változtathatósága még nem teljesen tisztázott

Lehetőséget adhat:

1- enterotípus alapú diagnosztika, prognosztika

2- a drog metabolizmusok különbözősége miatt a kezelésekre adott válaszok különbözőek - enterotípus-függő kezelések?

1. Jellemző különbségek egészségesek és IBD-ben szenvedők bélflórájában

Lepage P et al. Gut 2013;62:146-158

GUT

2. A szervezet bél mikrobiótája befolyással lehet-e a gyógyszer-metabolizmusra, így a betegségek kimenetelére?

=> **Acetaminophen**

- Egyes bélbaktériumok P-cresolt termelnek, mely befolyással van az acetaminophen szulfatálására
- Jellegzetesen ilyen flórájú betegek - csökkent acetaminophen metabolizmus

(Pharmacometabonomic identification of a significant host-microbiome metabolic interaction affecting human drug metabolism [PNAS.106.2009])

=> **Antibiotikumok** bélflórát módosító hatása
(pl. atherosclerosis-sal való kapcsolata)

Bélflóra

- a normál bélflóra szükséges az egészséges élethez - immunológia

- mucosalis immunitás indukálása
- orális tolerancia indukálása (GALT)
- változatos B-ly repertoár kialakítása

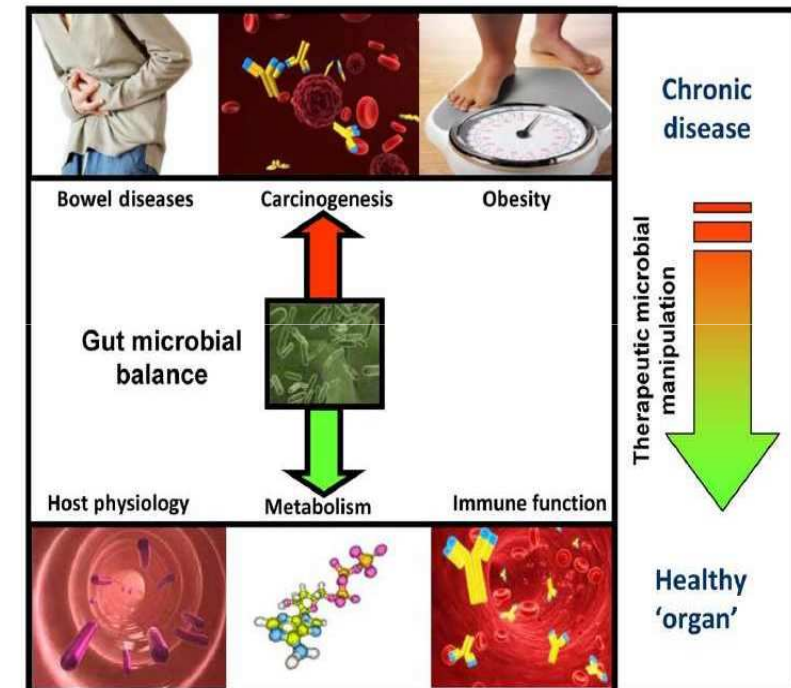
- Egyensúly felbomlása

- allergiás betegségek
- gyulladásos bélbetegségek
- autoimmun betegségek?

- Szimbiózis – fiziológias homeosztázis

- vitaminok termelése
- összetett poliszaccharidok emésztése
- immunológiai környezet befolyásolása
- normál nyálkahártya immunitás kialakítása
- IgA termelés indukálása, epitheliális barrier kialakítása
- epitheliális sejtek proliferációjára és differenciálódására hatás

- gastrointestinális patogén kórokozók elleni védelem

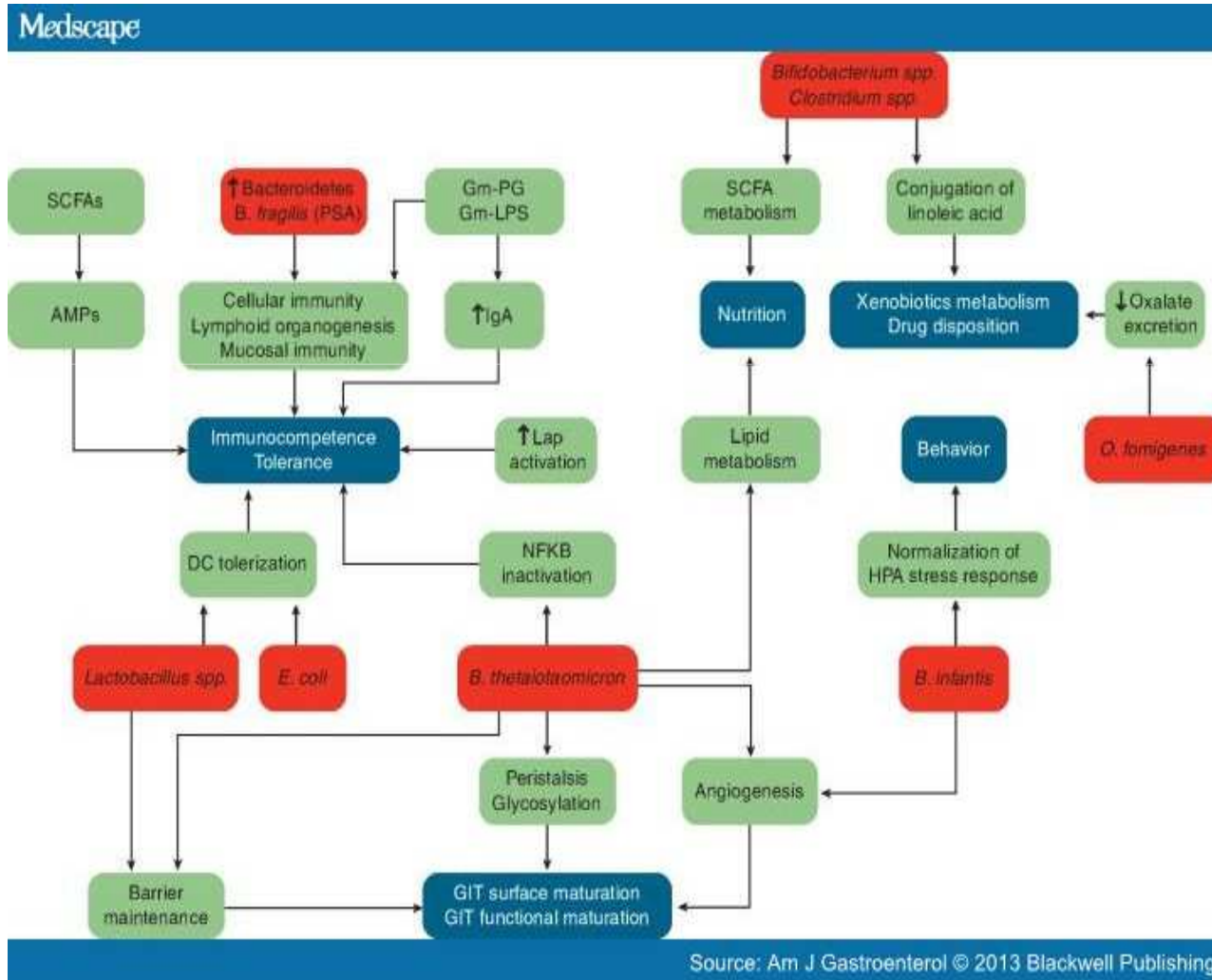

Clostridium botulinum

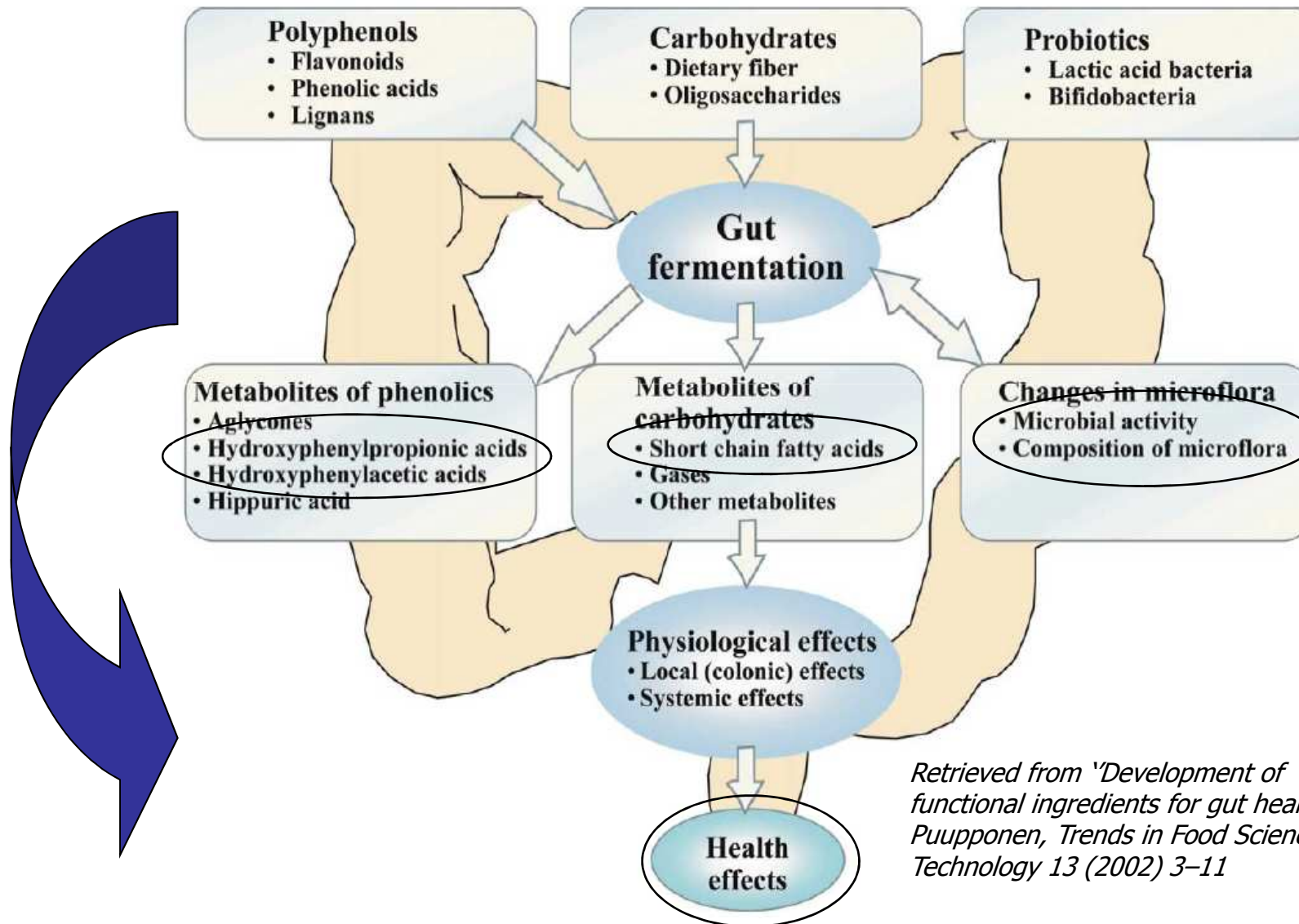
csecsemőkori botulizmus – toxin termelés in vivo

- 6 hónapos kor alatt a a bélcsatornába került spórák germinálódnak, a kolonizációs rezisztencia még nem alakult ki
- MÉZ
- Székrekedés, generalizált gyengeség, „rongybaba”
- SID (sudden infant death) ?

Mikrobiota és szervezet

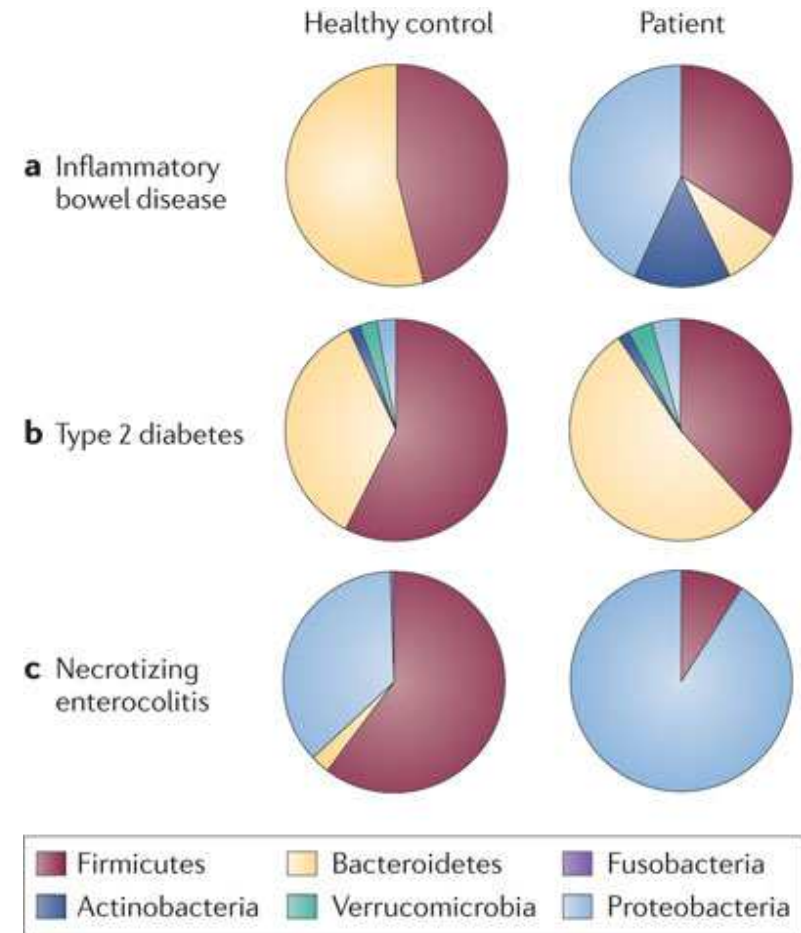

Mikrobióta és metabolizmus kapcsolata

Megváltozott bélflóra igazolható az alábbi betegségekben

- IBL
- Irritabilis Bél Syndroma
- Coeliacia

- I és II típusú Diabetes

- Autizmus?

- Daganatok

- Obezitás, és ehhez kötődő metabolikus kórképek

Nature Reviews | Microbiology

Dysbiosis okozza a betegséget?

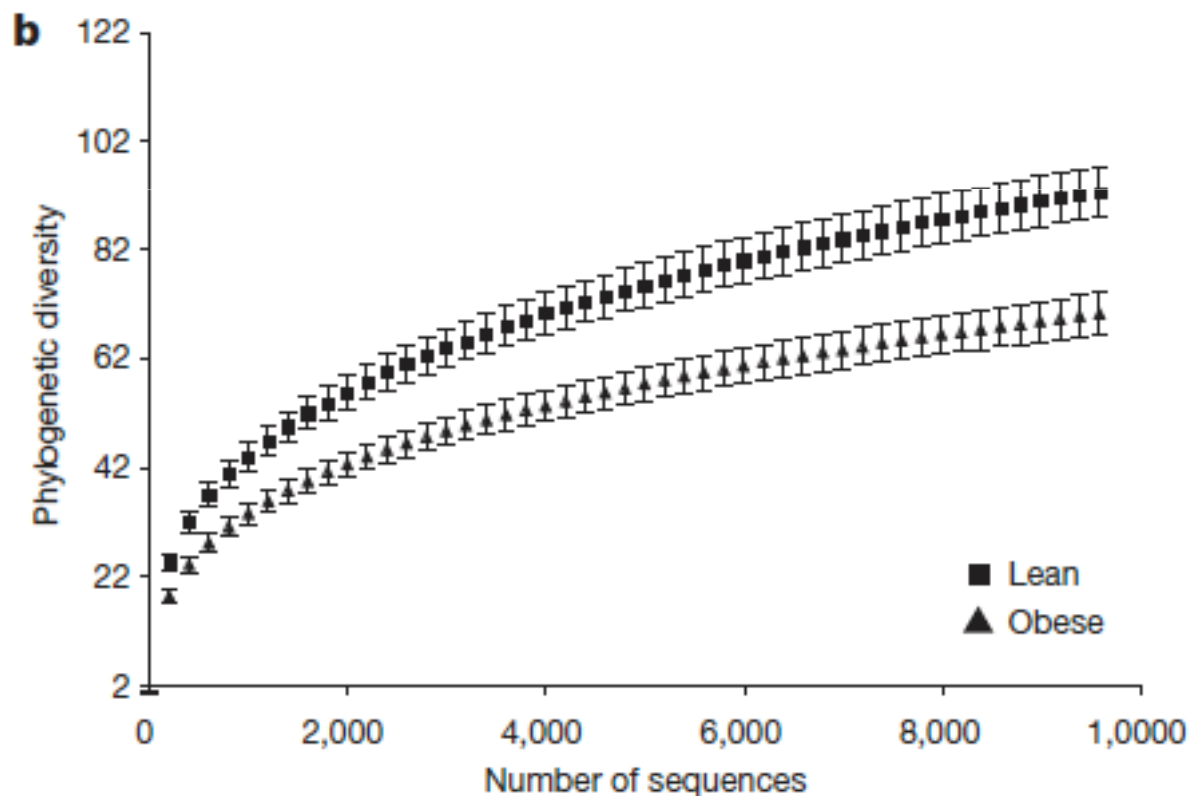
Obezitás

Bélflóra szignifikánsan különbözik „sovány” és „kövér” embereknél

- obezitás: Firmicutes főleg, Bacteroidetes kevésbé
- nagyobb kapacitás van energia megtartására
- mikróbák diverzitása kisebb

Multifaktoriális:

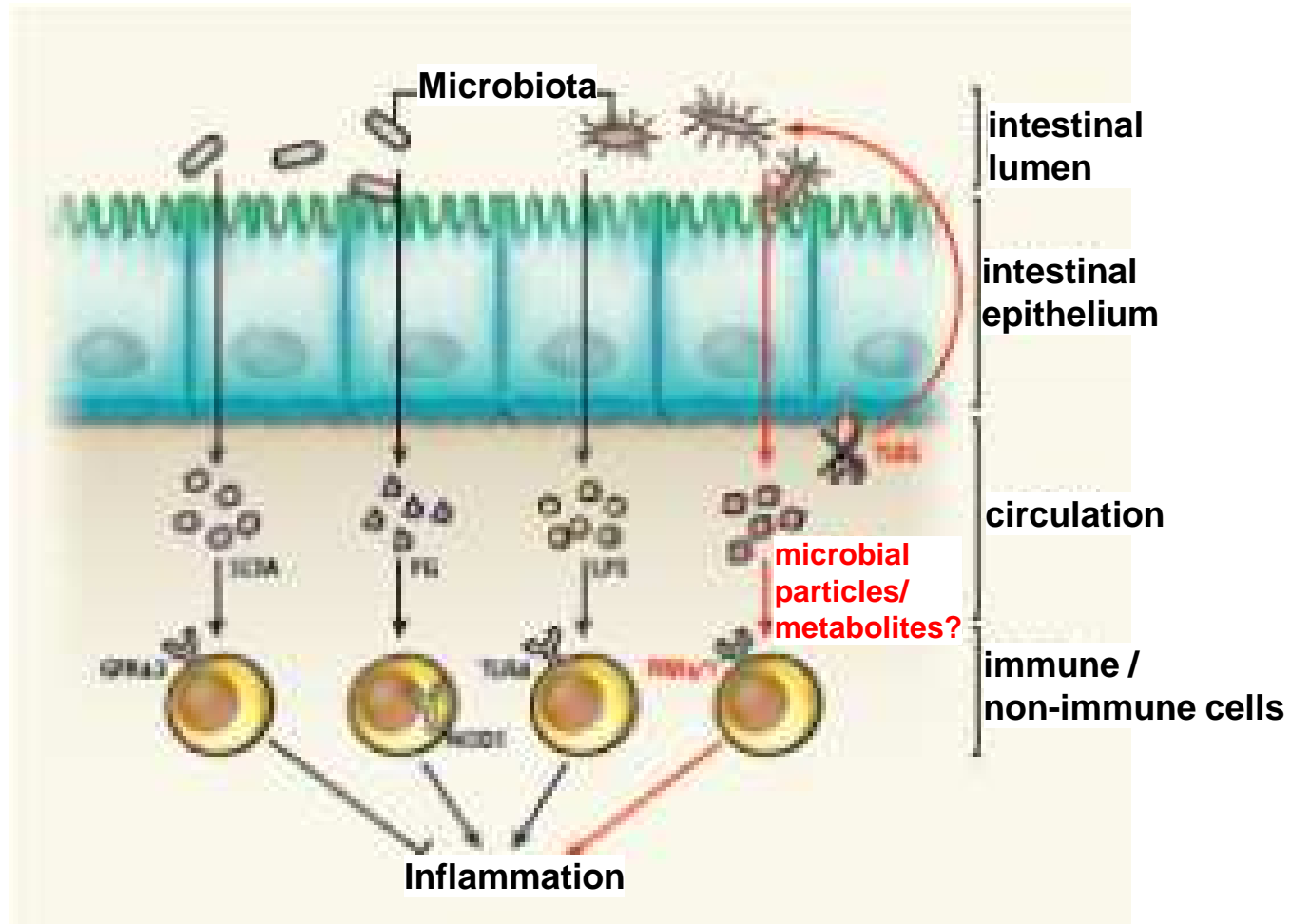
- Genetikai tényezők
- Endokrinológiai változások
- Viselkedés
- Környezet
- Táplálékkal kiváltható

Turnbaugh et al. 2009, Nature

Szervezet-mikrobióta kapcsolata metabolikus kórképekben

Li, P. & Hotmislil, G., Nature 2010, **464**, 1287-1288.

**Metabolikus kórképek, obezitás hosszútávú, alacsony szintű gyulladás.
A bélflóra alkotói bizonyos körülmények között elindíthatják ezt a folyamatot**

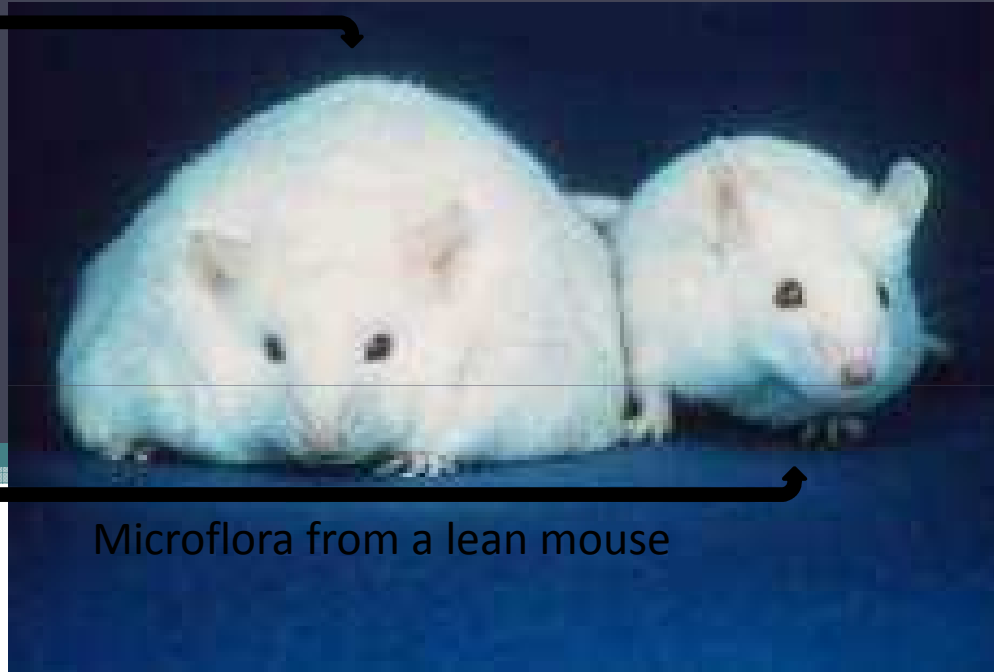
Immunológiai magyarázatok:

- Állatkísérletes vizsgálatok és néhány humán vizsgálat igazolta
  - **Toll-like receptorok** (TLRs) és double-stranded-RNA-dependens protein kinase (PKR) enzim abnormalis aktiválódását (veleszületett immunválasz része) – **inzulinrezisztencia** alakul ki
  - TLR5 hiányában a mikroba-szervezet kommunikáció változik/sérül
  - Változik a bélflóra összetétele
  - Enyhe gyulladásszerű folyamat jön létre (valószínűleg egy még nem teljesen tisztázott felismerési mechanizmuson keresztül – **pattern-recognition receptors** (PRRs))
  - Mikrobák által termelt **SCFA** változtatja az immunválaszt GPR43-on keresztül
  - **PG** felszabadulva a mikrobákból triggerelheti az immunrendszert NOD1-n keresztül

„Obes” Mikrobiota adipozitást indukál

Microflora from an obese mouse

Microflora from a lean mouse

Egér + „sovány” mikroflóra = nem alakul ki obezitás

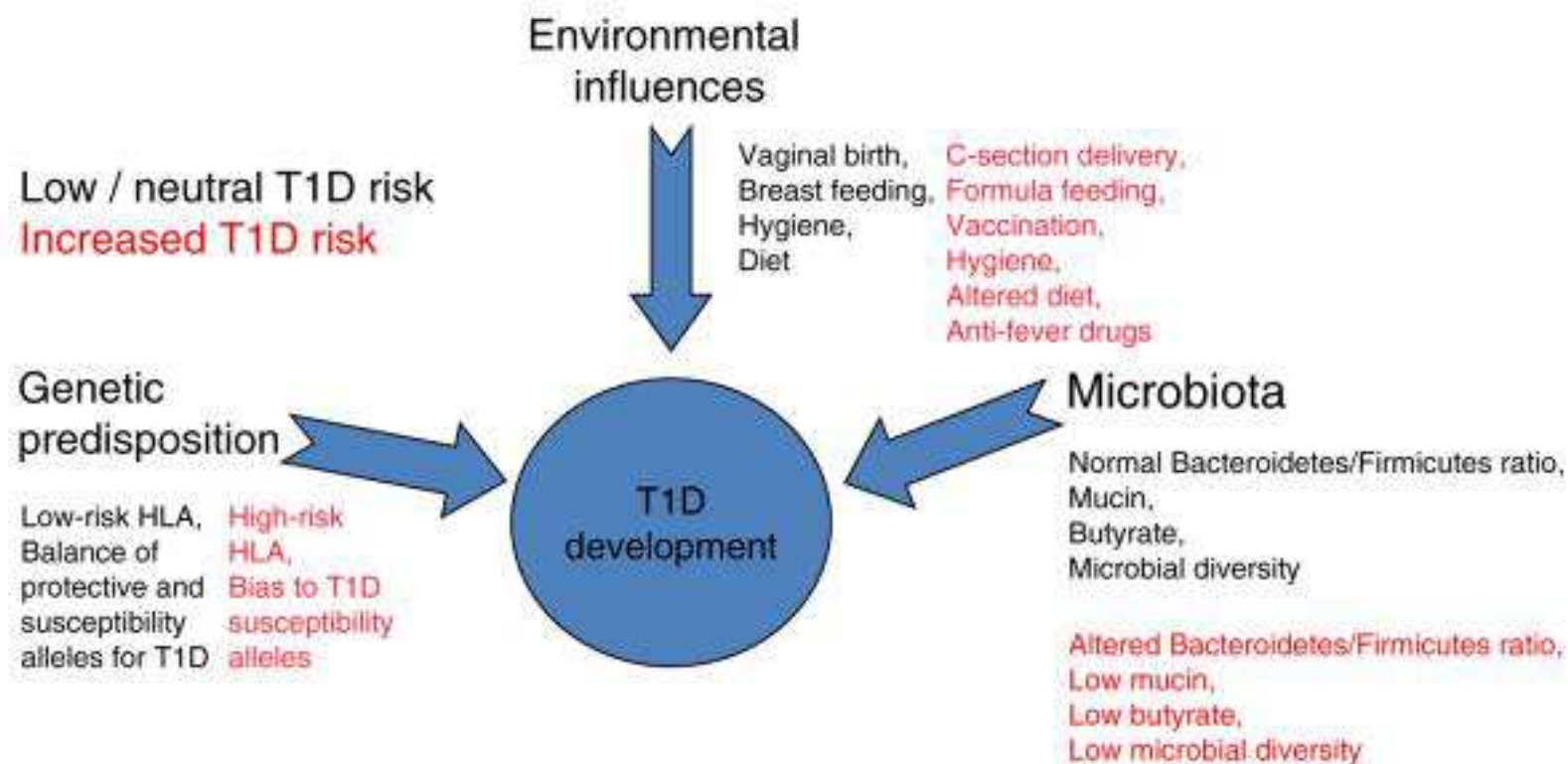
(Turnbaugh et al, 2006 Nature).

Obezitás – fertőző betegség következménye?

- *Chlamydomphila pneumoniae*, *Selenomonas noxia*, *Helicobacter pylori*.
HSV1,2
- **Adenovírusok – Adenovírus 36**
  - - állatkísérletek (fertőzés – vérrel, együtt-tartással-után egér, csirke, rhesus majom testtömege nagyobb);
  - human adatok: +/- (IgG pozitivitás esetén BMI, súly nagyobb, triglicerid, koleszterin szintje magasabb)
  - ? – kizárható a központi idegrendszer léziója
    - kortikoszteron szekréció csökken
    - Direkt hatás a zsírszövetre (TG akkumulációja, leptin expresszió és szekréció redukálása, glükóz felvétel növelése, hamarabb érnek meg a zsírsejtek, zsírraktározáshoz szükséges enzimek hamarabb jelennek meg)
    - Krónikus gyulladást okoz
- Néhány esetben hozzájárulhat, főleg gyerekkorban (perzisztens fertőzés aktív replikációval)

Diabetes mellitus

- IDDM
  - Bacteroidetes >> Firmicutes
  - Kisebb faji diverzitás

Diabetes mellitus

- NIDDM
  - Baktériumok LPS-nek proinflammatorikus hatása + magas zsírtartalmú diéta => inzulin-rezisztencia (egér modell)
  - Betegek székletflórájában az opportunistá patogének nagyobb számban
  - Butyrát termelő baktériumok kisebb számban

  - Baktériumok „ elvesztése ” talán nem olyan fontos, mint ha a funkciójukat nem töltik be

Diabetes mellitus – fertőzések eredetű?

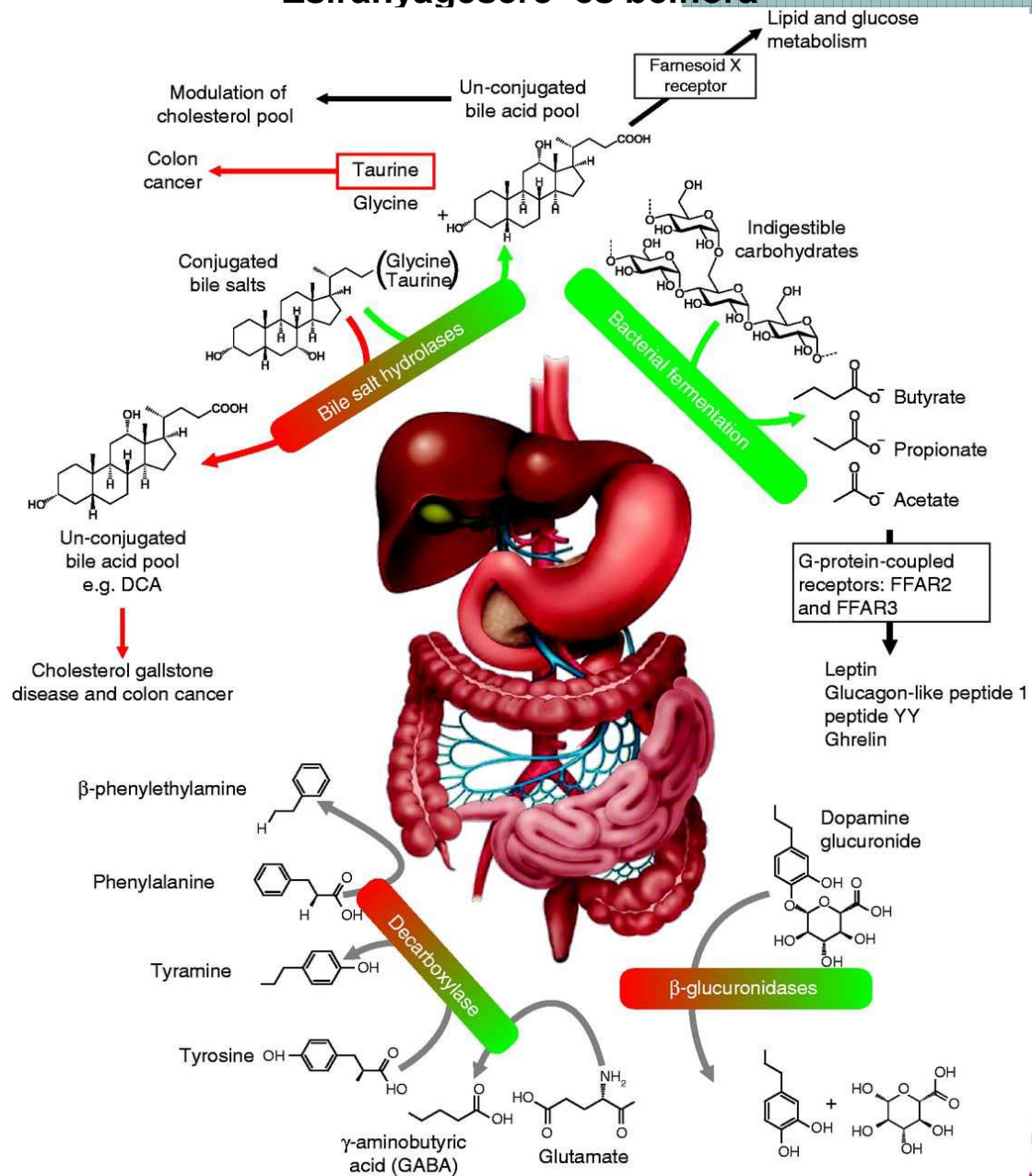
- **IDDM**

- Rotavírus, mumpszvírus, CMV, rubellavírus
- Humán enterovírusok – Coxsackie B
  - Molekuláris mimikri?
    - Vírus P2-C proteinje és a pancreas glutamin acid decarboxylase (GAD) 65 között

IDDM betegek vérében, pancreasban detektálható, székletéből izolálható
Progresszió fokozódik szerokonverzió után – főleg gyerekeknél
Vannak ezt cáfoló vizsgálati eredmények is

- Veleszületett és szerzett immunválaszt befolyásolja
- Protektív szerepük van a vírusoknak! IFN-1 termelés megvédi az inzulintermelő sejteket a pancreas-trop patogénektől (pl. HEV)
- D vitamin? Deficiencia és polimorfizmus a 3 D vitamin metabolizáló enzimben fokozott rizikót jelent
  - D vitamin adagolás prevenció és nem kezelés

Zsíryanagcsere és bélfóra

Bél mikrobióta és epe metabolizmus kapcsolata

1. Mikróbák BSHs (bile salt hydrolyses)

- epe poolra (kb.5%) (dekonjugálja a taurin, glycin részt, így a kólsav, litokólsav, deoxykólsav passzív felszívódás után visszakerül az enterohepatikus keringésbe)
- lipid, glükóz metabolizmusra hat (farnesoid X receptor)

Bél mikrobióta és epe metabolizmus kapcsolata

2. Anaerob anyagcseréjű baktériumok termékei a **SCFA**-k (rövid szénláncú zsírsavak: butyrát, acetát, propionát)

- receptoraik (G-protein-coupled receptorok: FFAR2, GPR43; FFAR3, GPR41) számos helyen, pl. enteroendokrin sejteken

- enteroendokrin sejtek peptid YY-t termelnek

⇒ SCFA stimulálják a PYY és 5- hydroxytryptamine felszabadulását az ileumba és a colonba

- FFAR2, és FFAR3 főleg glucagon-like peptide-1 szekretáló sejteken expresszálódnak

⇒ Pl. FFAR 3 hiányos egerek: glükóz intolerancia, d.m. alakul ki

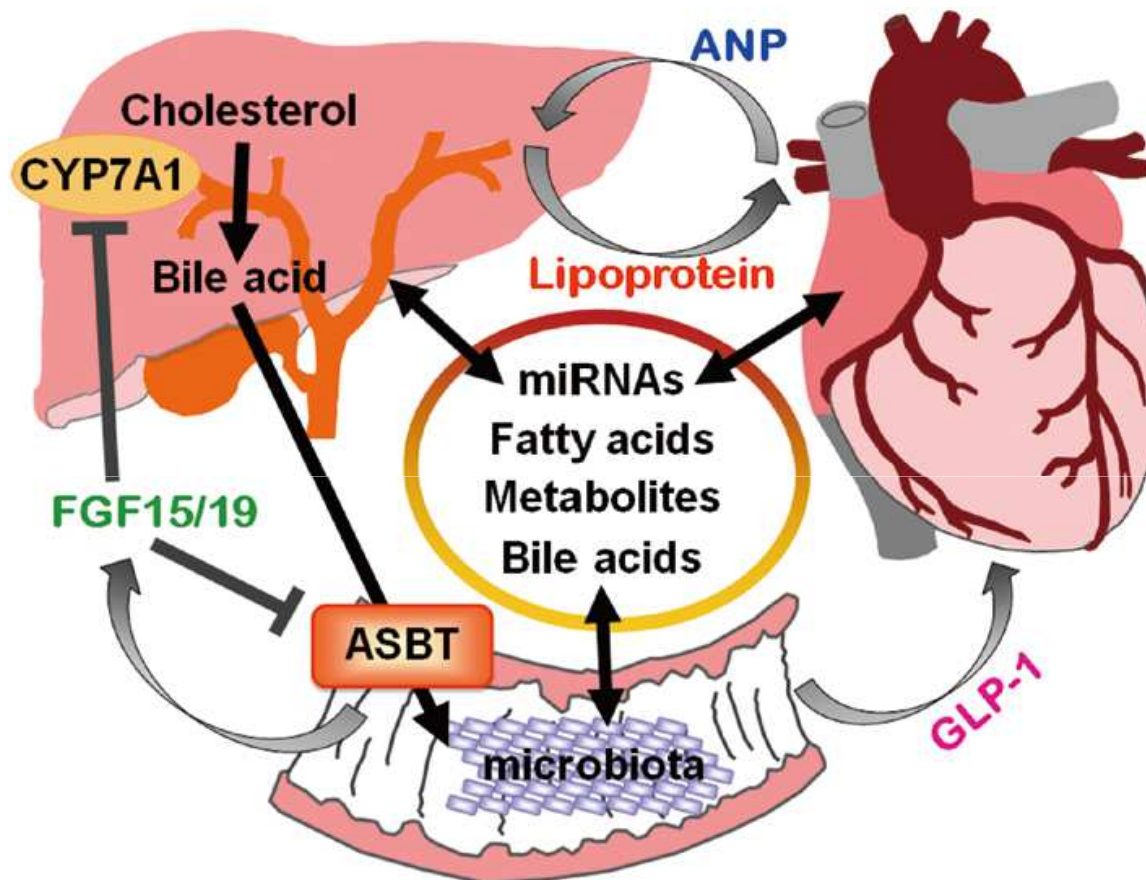
⇒ SCFA-k befolyásolják a zsírsejtek leptin termelését – étkezési szokások

⇒ Befolyásolják a máj glükóz termelését

⇒ **Prebiotikumok** – fordított reláció a 2.típusú d.m., szívbetegségek

„Fekete doboz!” Szükséges a megfelelő mikrobiális flóra

Lipid metabolismus – máj-bél-szív kapcsolat

Fig. 1. Inter-organ communication between the liver, intestine, and heart in the systemic regulation of lipid metabolism through miRNAs, fatty acids, bile acids, microbiota, as well as hormones. ANP, atrial natriuretic peptide; ASBT, apical sodium dependent bile acid transporter; CYP7A1, cytochrome P450, family 7, subfamily A, polypeptide 1; FGF15/19, Fibroblast growth factor 15/19; GLP-1, glucagon-like peptide-1; miRNA, microRNA.

NAFLD, NASH kapcsolata a humán mikrobiótával

NAFLD non alcoholic fatty liver disease

NASH non-alcoholic steatohepatitis (cirrrosishoz, cc.hoz vezethet)

Fructose és metabolikus fructose glycinaldehydje endogén toxin,
májgyulladást okoz

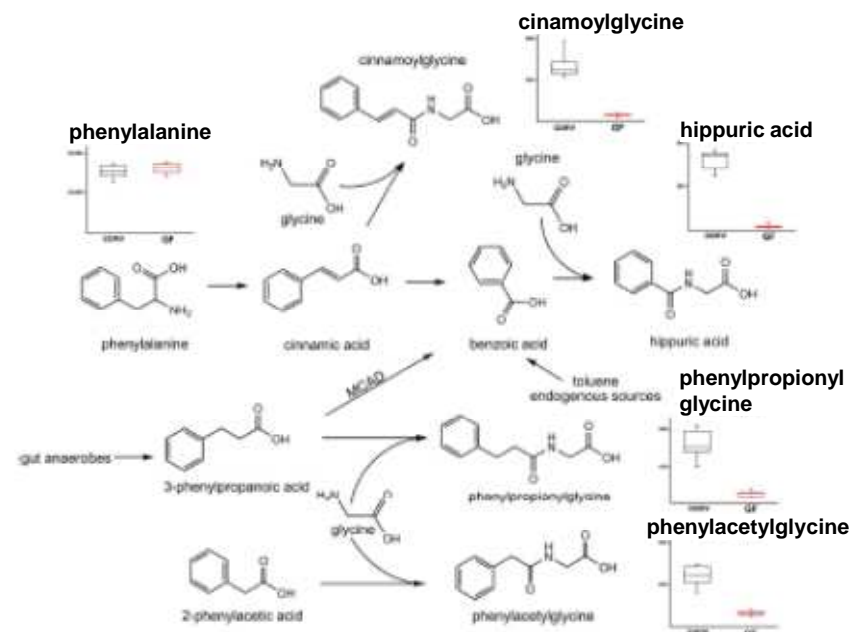
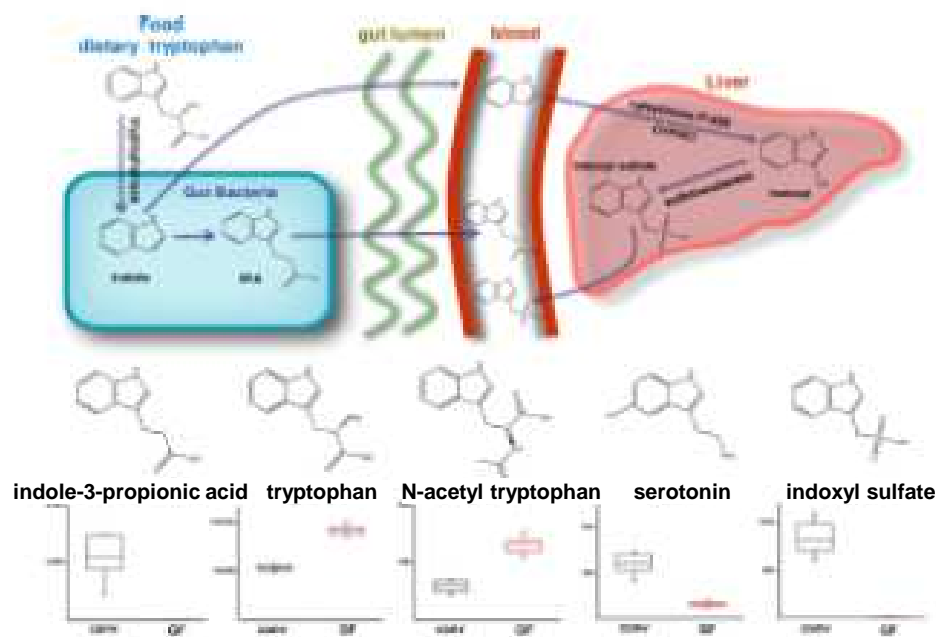
Fructose-gazdag étrend NASH-t okozhat

Bélflóra

- Lipoprotein lipáz szintjét befolyásolják (inhibitorának gátlásával) => TG szint csökken
- Phosphatidylcholine szintjét növelve a PPAR α -n keresztül emelkedik a lipoprotein lipáz aktivitása

Mikrobióta - Szervezetben (szérum, savó) mérhető anyagokra befolyás

Wikoff, W.R. et al. PNAS 2009, **106(10)**, 3698-703 .

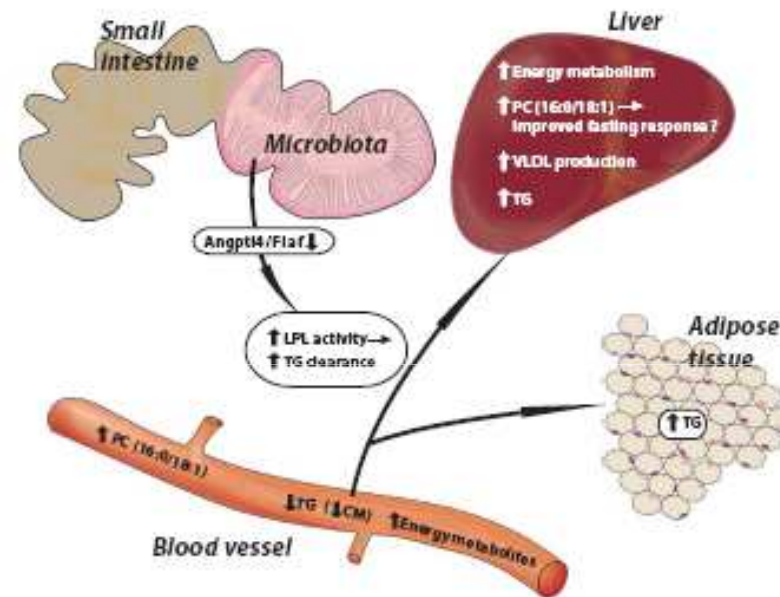

Germ-free és normál állatok összehasonlítása:

- Aminosavak, jellemzően indol-tartalmúak (tryptophan eredet)
- pheol-tartalmú szerves savak

Mikrobióta - Szervezetben mérhető anyagokra befolyás – lipid anyagcsere

Velagapudi, V. R. et al. J. Lipid Res. 2010, **106(10)**, 3698-703 .

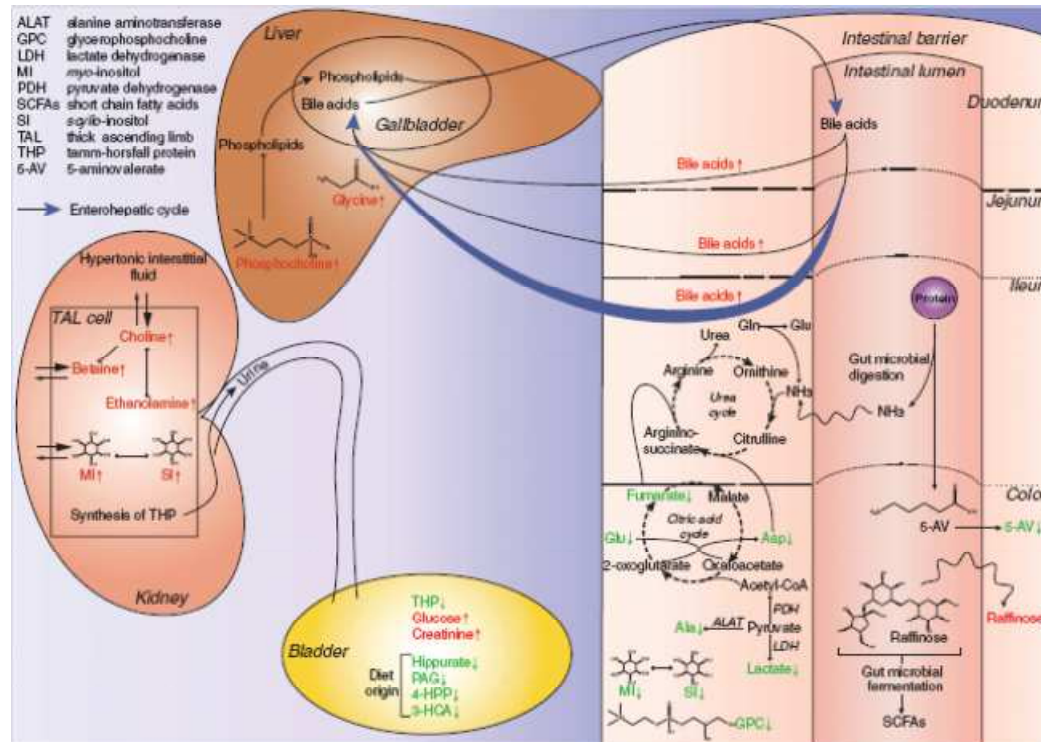

Germ-free és normál állatok összehasonlítása

- Emelkedett: pyruvic acid, citric acid, glumaric acid, és malic acid
- Csökkent koleszterin és zsírsavszint
- Fokozott lipid clearance:
  - alacsonyabb szintű triglicerid szérumban
  - emelkedett phosphatidylcholine (34:1 szérumban, májban)

Mikrobióta - Szervezetben mérhető anyagokra befolyás

Claus, S. P. *et al.* Mol. Sys. Biol. 2008, 4, 219 .

Germ-free és normál állatok összehasonlítása

•Csökkent

- hippurate GF vizeletben
- 5-aminovaleerate GF colon epithelium
- raffinose GF egér
- Emelkedett betaine, choline, myo-inositol GF vesében

Malignus betegségek

Fusobacterium (Főleg *F. nucleatum*)

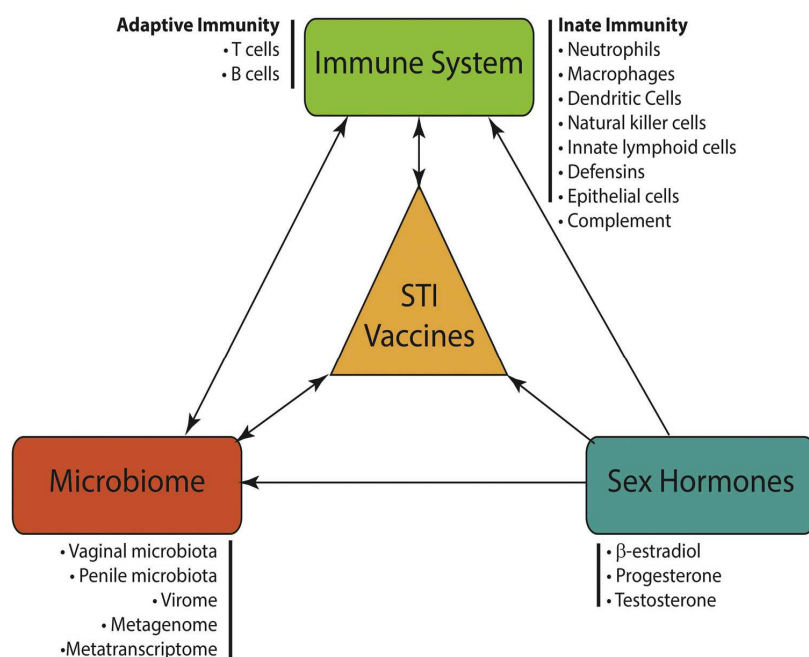
- colorectalis cc.
- felerősíti a szervezet gyulladósos válaszreakcióját
- Nyirokcsomó metasztázisok gyakoriságát növeli
- Mi a valós szerepe?
  - Kezdet? Progresszió?(Van szerepe acut appendicitisben és IBD-ben is)

Májrák és obezitásra jellemző mikrobióta összefüggéseinek vizsgálata

- deoxycholsav hatására gyulladósos és egyéb tumor-elősegítő faktorok (pl. reaktív oxigén gyökök) termelődése fokozódik
- *Obesity-induced gut microbial metabolite promotes liver cancer through senescence secretome.* [Nature.2013;]
- CK, kemokinek és proteázok
- Vancomycin kivédte

Befolyással van-e a mikrobiom a nemi hormonokra? A kapott eredmények mire használhatók fel?

Kórokozó mikróbák elleni védelem

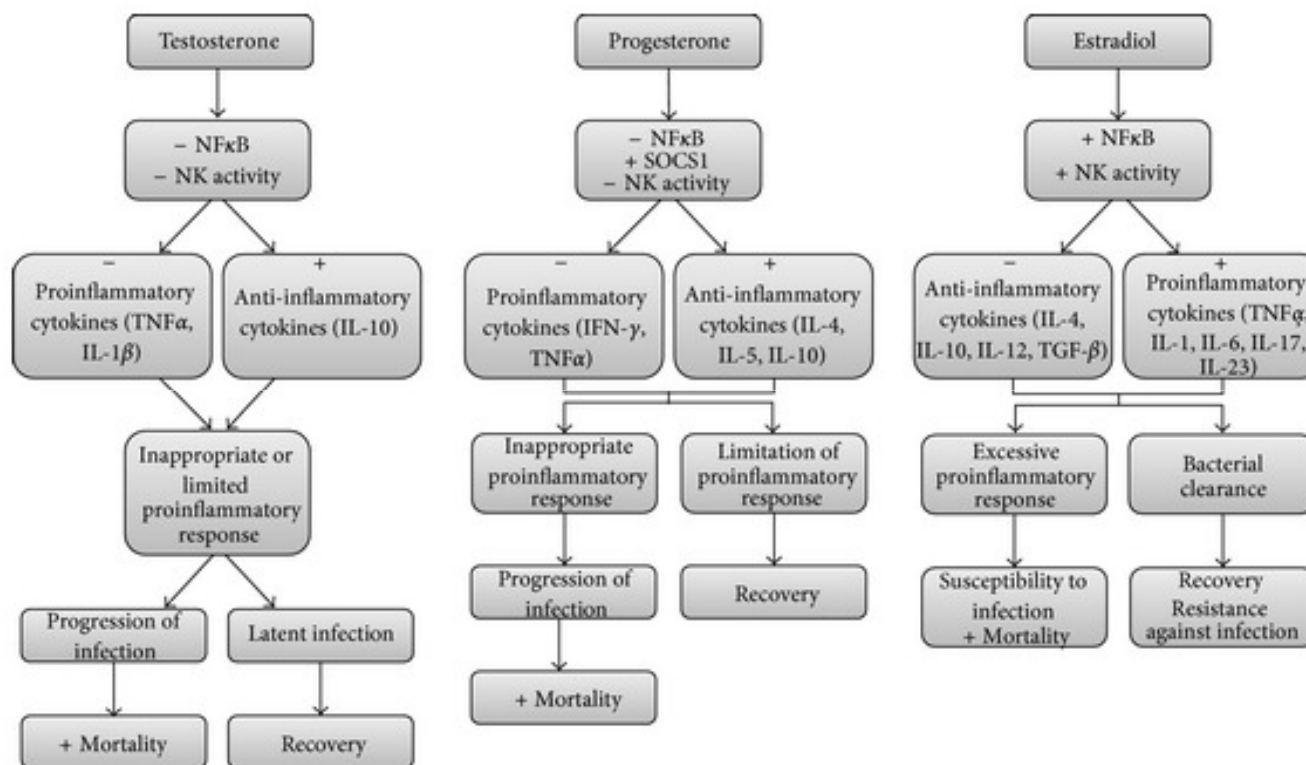
Vakcina-gyártás?

Probiotikumok?

Baktériumok metabolizálják a nemi hormonokat (hydroxy steroid dehydrogenázok):

- *P. intermedia* :progeszteron, ösztadiol
- *S. mutans, B. cereus*: tesztoszteron, progeszteron
- *P. gingivalis, A.actinomycetemcomitans*: tesztoszteron
- *Treponema denticola* :progeszteron, tesztoszteron, koleszterin

Miért nagyobb a rizikója férfiaknak bizonyos protozoon, gomba, baktérium és vírus okozta fertőzésekre?

Immun-szupresszor

Immun-moderátor

Immun-aktivátor

Miért nagyobb a rizikója férfiaknak bizonyos protozoon, gomba, baktérium és vírus okozta fertőzésekre?

Állatkísérlet: LPS indukálta sepsis: ösztradiol segíti a túlélést

M. tuberculosis – férfiaknál súlyosabb, gyakoribb

H. pylori – progeszteron jó hatását igazolták

C. burnetti – ösztradiol jó hatását igazolták

DE

P. aeruginosa

- pneumonia súlyosabb kimenetelű nőstény állatokban, vagy ösztradiollal kezelt hímekben

- CF-es nőbetegek PA okozta akut exacerbációja follicularis fázis végén

S. typhimurium – ösztradiol fokozza, progeszteron csökkenti a súlyosságot

C. trachomatis – perzisztáló fertőzés magas ösztradiol mellett

Terápia: antibiotikumok és hormonok együtt?

„Agy-bél” kapcsolat

hipotalamusz-hipofízis-mellékvesekéreg rendszer

- In vitro: citokinek termelése, különösen TNF α hatással van a bél epitheális barrierére
- Chron betegek infliximab kezelése (chimeric MAB TNF α elleni szer) helyreállítja a barrier funkciót
- HPA stresszre adott válasza és a bél epitheliális barrier sérülékenysége befolyásolható probiotikummal pl. *Lactobacillus farciminis*-sel in vitro állatmodellben

- Neurotranszmitterekre hatás: tryptophan szint változtatás (= > szerotonin, 5HT)
Szerotonin: tanulás, viselkedés, éberség, izgatottság
Pl. *Bifidobacterium infantis* tryptophan termelő – lehet-e alkalmazni depresszióban, mint probiotikum?
- Szerotonin 90%-a a human GI enterochromaffin sejtjeiben van
Felszabadulását triggereli baktériumok LPS, enzimeit, toxinjai

Endokrin molekulák termelése bélflóra által

Dopamin, norepinephrin felszabadulnak inaktív, konjugált formájukból
baktériumok β - glükuronidázának hatására

Non-noradrenerg, non-cholinerg transzmitterek termelése
Pl. nitric oxid – gyomorürítésben szerep

γ - aminobutirinsav – gátló transzmitter
Lactobacillus brevis, *Bifidobacterium dentium* termeli

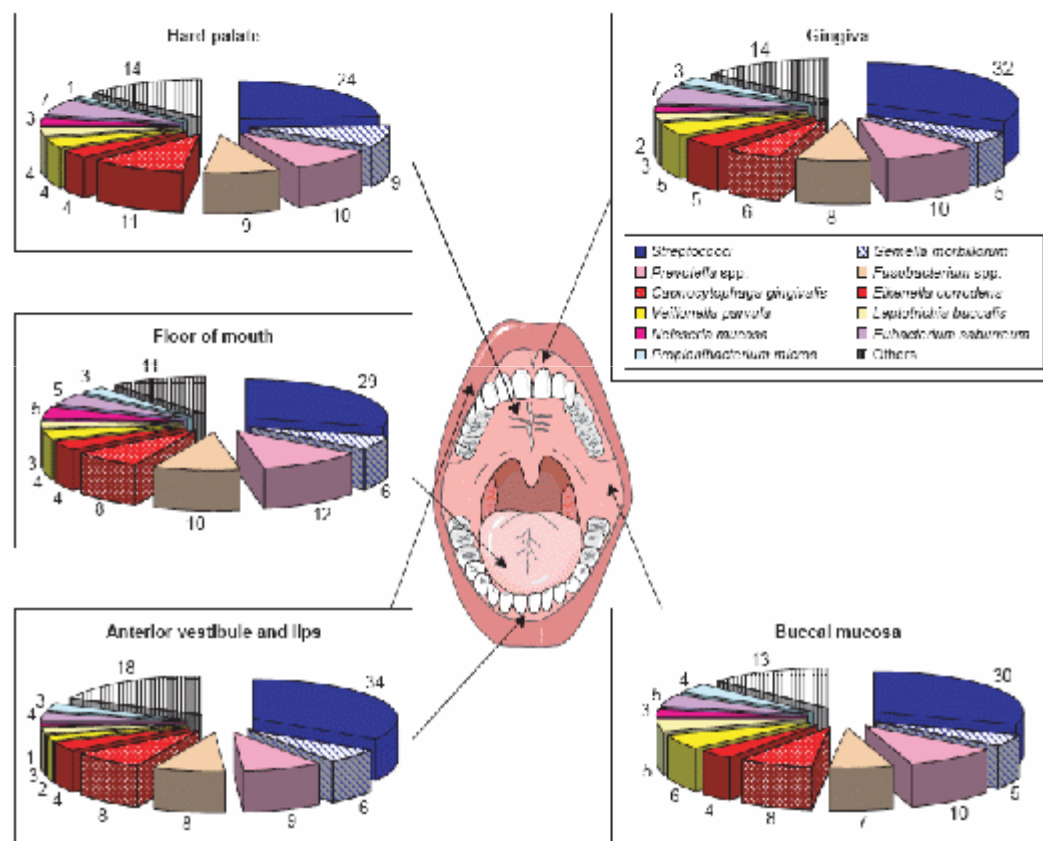
Orális mikrobióta

Periodontitis, caries jellemző
mikróbái

Periodontitis és egyéb
betegségek közötti kapcsolat:

- diabetes mellitus
- atherosclerosis

- plazma koleszterin
szint és szájflóra között
összefüggés

Helicobacter pylori

Gyomorban vannak egyéb mikróbák?

- *H. pylori* asszociált atrophias gastritisben egyéb mo. is:
Lactobacillus, *Enterococcus*,
Pseudomonas, *Staphylococcus*
- „normál flóra” – savi pH
Veilonella, *Lactobacillus*, *Clostridium*,
Streptococcus, *Prevotella*, *Rothia*

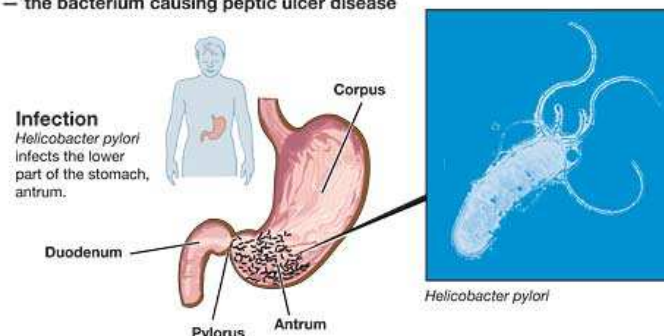
Valódi kolonizálók?

Ételből származnak?

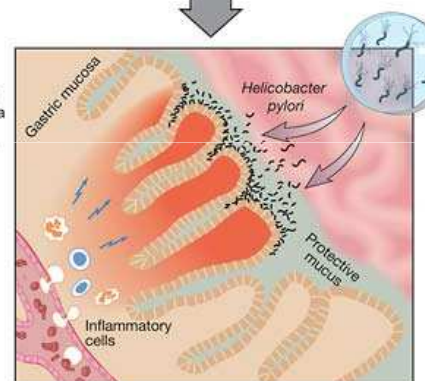
Szájüregből származnak?

Helicobacter pylori

– the bacterium causing peptic ulcer disease

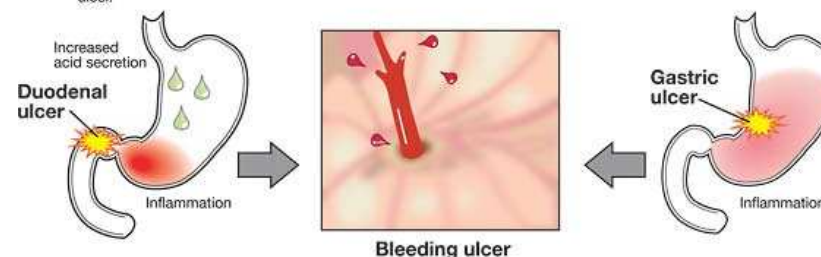

Inflammation
Helicobacter pylori causes inflammation of the gastric mucosa (gastritis). This is often asymptomatic.

Ulcer

Gastric inflammation may lead to duodenal or gastric ulcer. Severe complications include bleeding ulcer and perforated ulcer.

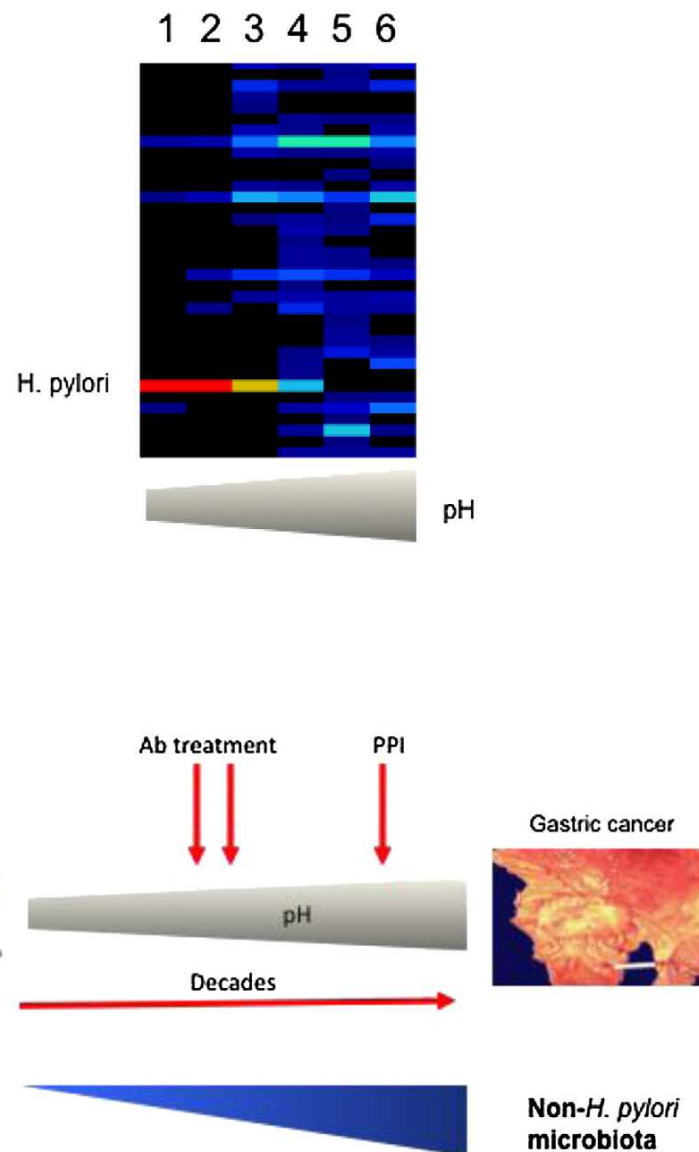

Helicobacter pylori

- Atrophias gastritis:
Prevotella => *Streptococcus* shift
- Súlyos atrophia, pH magas ~cc. =>
Dominálón *Bifidobacteriumok*,
Lactobacillusok, *Veilonella*,
Streptococcusok
- protonpumpa gátlóval kezelt
betegek: baktériumok
túlszaporodása, de cc. Kockázata
csak akkor, ha *H. pylori* is van!

**CC= atrophia + *H. pylori* +
túlnövekedett bakteriális flóra**

Helicobacter pylori

Proinflammatorikus citokin IL 1 β termelést indukál
Represszálja a gasztrin expressziót
Ghrelin szekréciót csökkenti

Kezdeti fertőzés hypochlorhydriához vezet

Krónikus

pangastritis vagy corpuspredomináns gastritis => hypo HCl
antrumpredomináns típus => hipergastrinaemia => hyper HCl
Ehhez szükséges *H. pylori* **CagL**-je

Diagnosztikus marker: Szerum pepszinogén II magasabb *H. pylori* fertőzésnél

(Sikeres eradikáció esetén szintjének csökkenése 100% szenzitivitású, 97 %-os specificitású! – 228 konzekutív beteg vizsgálata alapján)

Clostridium difficile

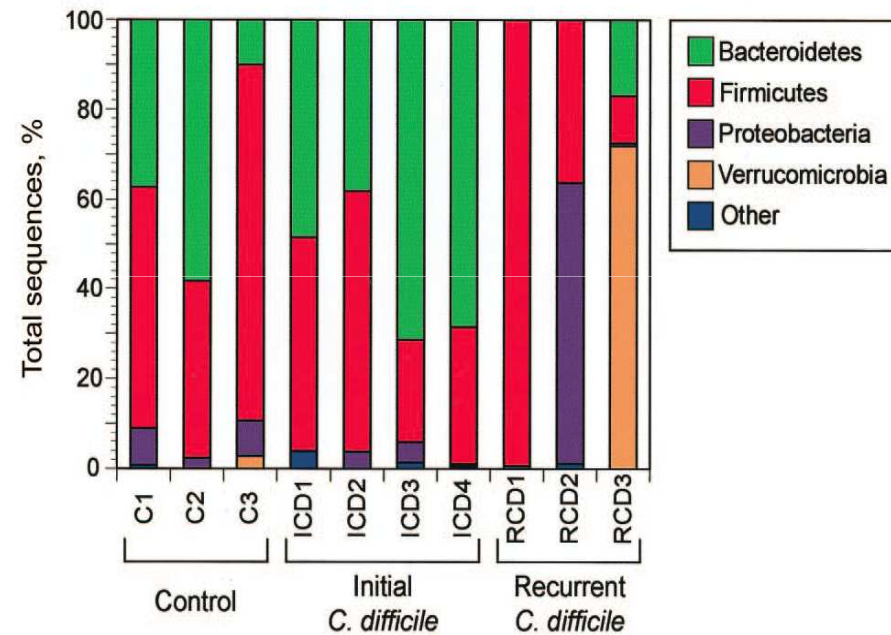
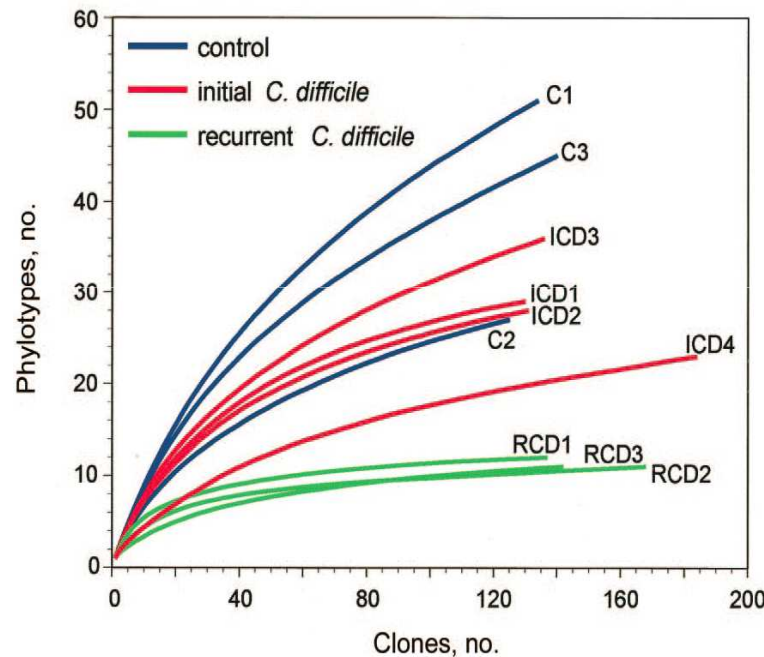
- **Toxintermelés: A és B exotoxin (általában együtt, de van A negatív B pozitív is)**
  - A – főleg enterotoxin ⇒ haemorrhagiás necrosis
  - B – főleg citotoxin
  - „binary toxin”: actin-specifikus adenosin-diphosphat-riboziltransferase – szerepe még nem tisztázott
- 2003 Kanada, USA több komplikációt okozó, magasabb halálozással járó CDAD betegségek
  - 027 PCR ribotípusú, III-as toxintípusú, PFGE-vel NAP1típus
  - Fokozott virulencia
  - Nagyobb toxintermelés
  - Fluorokinolon rezisztens
  - Kinolonok, cephalosporinok fokozott használata?
- 2007 július első magyarországi eset

Clostridium difficile-Pathogenesis

- **Endogén:**
  - Bármely antibiotikum adását követően „túlnő”
  - Számos prediszponáló tényező
  - **antibiotic associated diarrhea (CDAD)**
  - **pseudomembranosus colitis**
    - **6-30% mortalitás**
  - **Toxikus megacolon, fulminans colitis**
- **Nosocomialis patogén**
  - **Kontaminált felszínek, dolgozók keze!**
  - **Spórái hónapokig túlélhetnek**
  - **Leggyakoribb nosocomialis hasmenést okozó patogén**
  - **Rekurrens fertőzések! (köv.IBS)**

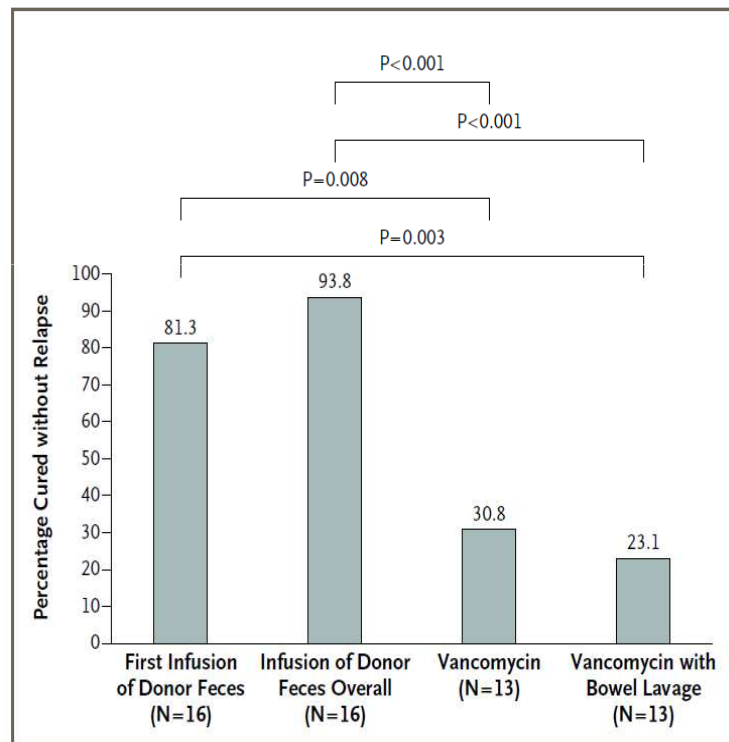
Csökkent diverzitású bélflóra rekurrens esetekben

- *Bacteroidetes* jellemzően csökkent – ellentétben a nem rekurrens esetekkel

Chang JY, et al. J Infect Dis 2008;197;435-8

Terápiás lehetőség a széklet-transzplantáció

Van Nood N et. al. NEJM 2013

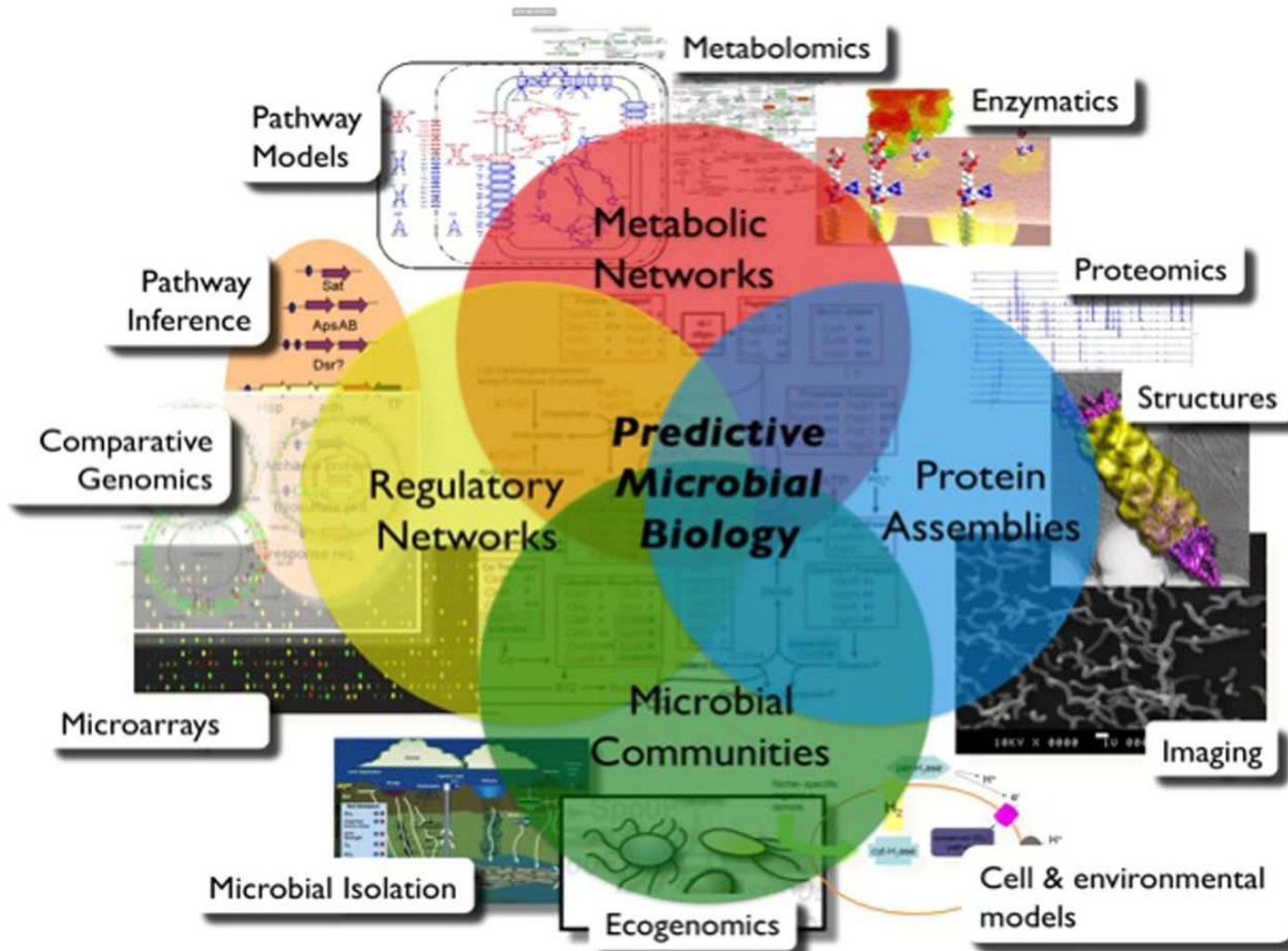
Brandt LJ ACG Meeting Oct. 2012

Összegzés – vannak evidenciának tűnő megállapítások, de még sok a kérdés

- Lehetőség új, mikrobiológiai diagnosztikai marker kifejlesztésére az ember metabolikus státuszának vizsgálatára
- Új terápiás lehetőségek (széklet transzplantáció)
- Új pre/probiotikumok
- Individuális kezelés

- „Dysbiosis „cause or consequence”

Köszönöm a figyelmet!

Lepage P et al. Gut 2013;62:146-158

GUT